

รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อหนังสือ : รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน

พิมพ์และเผยแพร่ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย
กรมการศึกษานอกโรงเรียน

ISBN : 974-650-209-3

จำนวนพิมพ์ : 1,650 เล่ม

ปีที่พิมพ์ : สิงหาคม 2545

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์รังษีการพิมพ์
44 ถนนบูรณศาสตร์ แขวงศาลเจ้าพ่อเสือ
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร. 0 - 224 - 1648

คำนำ

กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้กำหนดกรอบนโยบายประจำปีงบประมาณ 2544 ข้อ 2 ให้เร่งรัดพัฒนาคุณภาพด้วยการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยกำหนดเป้าหมายไว้ที่สำคัญคือ มีรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ยืดหยุ่นหลากหลายและมีกระบวนการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่มีคุณภาพจากกรอบนโยบายและเป้าหมายดังกล่าว หน่วยงานพิเศษ โดยนายกิติเกษม ใจชื่น ศึกษาพิเศษ 9 ได้เล็งเห็นขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยห้องสมุดประชาชน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป็นแนวทางให้บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนได้รูปแบบนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้เกิดคุณภาพต่อไปได้

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรูปแบบห้องสมุดประชาชนสำหรับบรรณารักษ์เจ้าหน้าที่ห้องสมุดประชาชน และผู้สนใจ โดยทั่วไปได้ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานและศึกษาค้นคว้าต่อไป

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย

กรมการศึกษานอกโรงเรียน

กรกฎาคม 2545

สารบัญ

หน้า

คำนำ

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

- ความนำ 1
- สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2
- กระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 6
- ห้องสมุดประชาชน เป็นการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยแบบหนึ่ง 9
- ความเป็นมาและการพัฒนาห้องสมุดประชาชน 11
- ประเภทของห้องสมุดประชาชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน 15
- ลักษณะงานของห้องสมุดประชาชน 16
- สภาพปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดประชาชน 22
- ห้องสมุดประชาชนกับการปฏิรูปการศึกษา 23
- ความจำเป็นที่ห้องสมุดประชาชนต้องจัดการศึกษาตามอัธยาศัย 27

บทที่ 2 ความหมายและแนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

และกระบวนการเรียนรู้โดยห้องสมุดประชาชน

- ความหมายของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน 31
- ความหมายและขั้นตอนของการเรียนรู้ 32
- การจัดการกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษา 40
- กรอบแนวคิดการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน 42
- บทบาทของบรรณารักษ์ในการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิด 48
- ความพึงพอใจของผู้รับบริการในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน 49
- การจัดบริการของห้องสมุดประชาชนเพื่อให้ผู้รับบริการพึงพอใจ 50
- ข้อควรคำนึงในการจัดบริการของบรรณารักษ์ 51

บทที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยห้องสมุดประชาชน	
- ระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชน	54
- ความหมายและประโยชน์ของระบบ	54
- องค์ประกอบของระบบ	55
- ระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของบรรณารักษ์	56
- แผนภูมิระบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของบรรณารักษ์	59
- องค์ประกอบที่จำเป็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของบรรณารักษ์	60
- องค์ประกอบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของบรรณารักษ์และขั้นตอนการดำเนินงาน	61
- รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยห้องสมุดประชาชน	65
- กำหนดเนื้อหาการเรียนรู้	66
- กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	67
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้รับบริการหรือผู้เรียน	68
- เตรียมความพร้อมด้านผู้เรียน ด้านสื่อและแผนการเรียนรู้	69
- ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้	74
- จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้	74
- กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้	75
- การควบคุม	76
- ประเมินความพึงพอใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้	77
- การปรับปรุงแก้ไข หรือการเรียนรู้ต่อไป	82
บทที่ 4 แนวทางการประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการ	
- แนวทางการประเมินผลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้รับบริการ	83
- จุดหมายที่ 1 การเป็นคนดี	85
- จุดหมายที่ 2 การเป็นคนมีความสามารถ	85
- จุดหมายที่ 3 การเป็นคนมีความสุข	85
- แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	86
- ความสำคัญของแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	86
- ตัวอย่างและรายละเอียดของแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์	87

บทที่ 5 แนวทางการจัดการศึกษาตามรูปแบบการจัดการศึกษาตาม
อัธยาศัย โดยห้องสมุดประชาชน

- การเตรียมความพร้อม	95
การดำเนินการ	96
๕ ชั้นวางแผน	96
- กำหนดเนื้อหาการเรียนรู้	96
- กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	97
- ศึกษาข้อมูลพื้นฐานผู้รับบริการ	98
- เตรียมความพร้อมด้านผู้เรียน ด้านสื่อและแผนการเรียนรู้	98
๕ ชั้นดำเนินการ	100
- ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้	100
- กิจกรรมเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้	100
- กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้	100
- การควบคุม	101
๕ ชั้นตรวจสอบผลการดำเนินการ	101
- ประเมินความพึงพอใจ	101
๕ ชั้นพัฒนาปรับปรุง	102
- ปรับปรุงแก้ไข	102

บทที่ 6 การจัดทำเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางานการจัดกระบวนการเรียนรู้
สำหรับบรรณารักษ์

- แนวความคิดของเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางาน	104
- ประเภทของเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางาน	104
- การจัดทำเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางานสำหรับบรรณารักษ์	106
- โครงสร้างของเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางานที่สำคัญ	107
- ส่วนประกอบของเพิ่มสะสมงาน/เพิ่มพัฒนางาน	109

บทที่ 7 แนวทางการนิเทศการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยห้องสมุดประชาชน	
- กระบวนการนิเทศการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยโดยห้องสมุดประชาชน	112
- ขั้นตอนการนิเทศ	113
- แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้	116
บรรณานุกรม	120
ภาคผนวก	125
- ภาคผนวก 1 หลักฐานเอกสารต่าง ๆ	127
- ภาคผนวก 2 แนวทางการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล	137